

گرفتاریا پاشه‌روژی

هه‌موو مروّه‌ره‌وشه‌نیه‌ن، به‌لی هه‌موو ب نه‌رکی ره‌وشه‌نیه‌نیه‌ن رانا‌بن/ گرامشی

محسن نوسمان

نه‌خو‌یایا گو‌تارا نفیسه‌ری کورد، گری‌دایا گرفتاریا ره‌وشا ده‌فهری یه، چونکو هزر و به‌ره‌مین نفیسه‌ران قهریژ و ده‌ره‌اقیژین سه‌روه‌ری نه. راسته تیکه‌لیا ره‌وشه‌نیه‌نیه‌ن و ریالیستی هه‌فکیشه‌کا دیالیکتیکی یه، چونکو قی قه‌تلازیا هزر و فه‌سه‌فی گو‌تارا نفیسه‌ری ژ ناهه‌روکی قالا کری یه.

نه‌قرو گو‌تارا نفیسه‌ری کورد دخوازیته شیوه‌کی نفیسینا ب گیانی ره‌خنی بهیته نژین، دا‌کو ئالاقین ریگری و که‌قنه‌شوپییا د ریکا پیشکه‌تنی دا دبنه که‌له‌م، بهینه رووتکرن.

لی مخابن تا نوکه نفیسه‌ری کورد یی بی ده‌سه‌لاته، نه‌قه ب خو وه دکه‌ت، نفیسه‌ری بی ئالاقه/ چه‌که سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل ره‌وشا مه یا ئالوز بکه‌ت؛ ژ به‌ر هندی تا نوکه خولکی گو‌تارا نفیسه‌ری کورد یا بی سه‌روچاقه!

د قی سه‌روه‌ری دا نفیسه‌ری کورد

دقیّت چ ب نفیسنین خو ناشکرا بکه‌ت و چ گو‌هورینین دی ب ریکا قی ناشکراکرنی بکه‌تن، نه‌گه‌ر گو‌هورین ب خو نارمانجا وی نه‌بیت، چونکو نفیسه‌ری پیگی‌ر دزانیّت "گو‌تن کریاره".

دقیّت ته‌فگه‌ر و ریفو‌رمه‌ک دژی ژیرکرنی بهیته کرن، نه‌گه‌ر ره‌وش یا به‌ر ب تیکه‌له‌کرنا ("نه‌ر و ه‌شک"، "ره‌ش و سپی" ...) قه‌ دجیت. نه‌قه ژی ره‌شترین نه‌نجامان به‌ره‌م دینیت! چونکو خه‌لکی مه یی به‌ر ب فیگوری "گایب نه‌ریان قه‌ دجیت"، نه‌ری ما درسته خه‌لکی مه بیته په‌یکه‌ر؟! دیاره نه‌قه ژی قه‌دیده‌کرنا عه‌قل و وژدانی یه! کو خه‌لکی مه ل هه‌مبه‌ر بو‌یه‌ر و روودانان مینا په‌یکه‌ران بن! نه‌قه سه‌روه‌به‌ره دخوازیته "سه‌روژنوو دامه‌زاندن". باوهر دکه‌م د ره‌وشه‌کا هوسا دا بوو نیتشه‌ی پروژی په‌رتووکا خو "روژناقا په‌یکه‌ران" ئینایه ژیان، چونکو هه‌رده‌می نیتشه‌ی هه‌وارا خو بری یه به‌ر "دیونیسوس" ی، کو چه‌وا ل ده‌می خو خه‌لک ژ "نه‌پولون" ی رزگار کری. وه‌سا بهیته نوکه ژی خه‌لکی رزگار بکه‌ت و جار ژی نیتشه‌ی هه‌وارا خو بره به‌ر موزیکا "فاگنه‌ری"، کو ب موزیکا خو گیانی قی سه‌رده‌می تیر بکه‌ت!

نه‌قه یه‌که هه‌موو ژی پابه‌ندی ل سه‌ر "عه‌قلانیه‌ت و ره‌واتی" ی دکه‌ن، نه‌قاهه مه‌رجین جفاکین مه‌ده‌نی درست دکه‌ن، چونکو تیکه‌هی "راستی و ره‌واتی" ب روونشت و دانوستاندنی دهینه هه‌قه‌ده‌نگ کرن. بیسی قی تیکه‌ه‌شتنی دئ "سنگه‌پیبون" دیاردا قی قوناغی بیت! چونکو "گرفتاریا ره‌واتی، گرفتاریا

پیناسی یه. کو که‌شه‌کی په‌یدا بکه‌ت، نه‌هیلیت تشته‌ک ژ پرسا "ره‌خنه و گه‌نگه‌شی" نازاد بیت.

چونکو نه‌قه چاخه ب سه‌رده‌می "راهه‌کرنا عه‌قلی" دهیته بناقکرن، دیاره دقیّت بزاقا دامه‌زاندنا عه‌قلی بهیته کرن، چونکو بیسی نووکرنا عه‌قلی، ره‌وشا وه‌ستیای نارابیه‌ته سه‌رپینان.

ب راستی پرسگری‌کا مه عه‌قله هه‌روه‌کو د هیلا سیسته‌می دا به‌رچاقه‌ دجیت، کو ره‌وشی به‌ر ب ئالوزی قه‌ دبه‌ت، راسته وه‌لاتی مه ژ داگیرکرنا "له‌ش/ سه‌دام" ی رزگار بو‌یه، لی به‌لی گیان و پروسیس هه‌رین ماین، نه‌قه بی هیقبوونی په‌یدا دکه‌ت، نه‌کو پیگریی دینیته ژیان.

چونکو نه‌قه ره‌وش و پروسیس یال سه‌ر هه‌مان عه‌قل و میرانگه‌ریا رژیما جارن ئاقا بووی! به‌رسینگرتنا ره‌وشی دخوازیته "نیرین و په‌یره‌وه‌کی" بکاریت ل ریکه‌چاره‌کی بگه‌ریته، دا هیدی - هیدی سه‌روه‌به‌ر ژ بن قی "ره‌وشا کابوسی" رزگار بیت.

نه‌ری نه‌قه به‌رده‌وامیا ره‌وشی ناییه‌ته "دوماهیا بی هیقبوونی"؟! یان ژی هه‌لوه‌شیان بو‌یه دروشمی قی چاخ! گه‌لو "بیباوهری، هندابوون و..." بو‌یونه پیناسا قی سه‌رده‌می؟! چونکو ره‌وش یا دین درین تالانبوونی دا ژانا دکیشیت، ژ به‌ر هندی ب تنی هزرکرن چ کا‌قا ره‌وش ناچیه‌ته پییش. نیرۆ پیرابوون گرنگه، بشیت هنده‌ک رو‌ناهیی به‌رده‌ته سه‌ر باوهرین شکه‌ستی، چونکو دیرۆک ب خو لاو‌را چه‌سیاندنی یه، یا مای دکه‌قیته گووفکی میژووی، ئیدی کی‌شا مه

"میتنگه‌ها ناخو‌زی یه"، کو مروّه‌ د نا‌ه خو‌ دا بنده‌ست بییت، چونکو ره‌وشه‌کا وه‌سا په‌یدا بو‌یه، مروّه‌ نکاریت یار و نه‌یاران ژیک جودا بکه‌ت! هاقیبوونا مروّی ژی نه‌وه ده‌ما مروّه‌ خو/ جهی خو د جیهانی دا قه‌ده‌ر دینیت، ب شیوه‌کی دی، ده‌ما مروّه‌ خو ب خو د قی جیهانی دا نه‌نیاسیت.

نه‌گه‌ر د وه‌لاتی مه دا گاقین زوو و رژد نه‌هینه هاقیت، دی که‌قینه ژیر دروشمی "قه‌مانا دیرۆکی" یان هه‌روه‌کو پلیسنیر - Plessner ب "تیؤرا مله‌تین قه‌مای" بنا‌ق دکه‌ت. نه‌گه‌ر نه‌قه گاهه‌ بله‌ن نه‌هینه هاقیت، ما مفایب "سیاسه‌ت و ره‌وشه‌نیه‌ری" بو‌ چه‌یه؟! "چما سیاسه‌تمه‌دار و نفیسه‌ری کورد گازندا ژ دیرۆکی" سه‌لاحه‌دین نه‌یوبی و...

هه‌روه‌کو کونراد دبیریت: "گرنگیا من نه‌وه نه‌ن و ل ته بکه‌م، تو بیینی!" لی به‌لی مخابن مه ته‌نی دقیّت وان تشنان بیین، یین مه دقیّت بیین. ب قی تیکه‌ه‌شتنی نه‌گه‌ر پرسیار بهیته پییش: "گه‌لو ره‌وشه‌نیه‌ری بو‌ چه‌یه؟! یان "ره‌وشه‌نیه‌ری بو‌ کی و دژی کی یه؟! یان دقیّت پیداپوونه‌کا دی ب دروشم و پیناسا هه‌ر تشتی دا بهیته کرن، دقیّت ب چاقی گو‌مان و ره‌خنی ل هه‌ر تشتی بهیته نیرین.

هه‌لبه‌ت گو‌هورین ژی دخوازه‌ ئالاقه و تیکه‌ه‌شتن نوو، بکارن سه‌رژنوو ره‌وشی بخونه قه، دا بشین نه‌خوشیین که‌تینه گیانی جفاکی کوردی ده‌نیشان بکه‌ن. نه‌قه چنده ژی دخوازیته دوباره خواندنا

تیکه‌هین "ره‌خنه، گو‌هورین، جفاک، نه‌ته‌وه و..."، ده‌ما نه‌قه تشته دهیته یه‌ک لاکرن، پاش دکاریت قه‌کولین ل سه‌ر قان تیکه‌هان بهیته کرن. هنگی دی شین لایین نه‌خوشین "جفاکی، کولتوری، سنجی و..." ده‌نیشان کن. نه‌قه بزاقه هه‌موو بو نیاسینا ریتما جفاکا کوردی دئخیته ته‌فگه‌ری نه، نه‌قه پیکوله بو ژناقیرنا "گو‌تارین هه‌فسار کری نه"، بو هه‌لوه‌شاندا "جفاکه‌کا یه‌ک ره‌ه‌ندی/ ره‌نگ"، کو بو‌یه چوارچو‌فه‌ک مروّه‌ تیدا هاتی یه قالدبان.

دقیّت ب چه‌مکی فۆکی ته‌فگه‌را "نه‌رکی‌لوگیای" بو قه‌کولینی د هه‌ر واری دا بکار بیین، نه‌قه ئالاقین قه‌کولینی ژی دقیّت ب زانستین جودا - جودا بهیته چه‌کدار کرن، دا‌کو سه‌قاییین گو‌هورین ژیان په‌یدا بن، بی نه‌قه سه‌قاییه‌ک د گو‌هورینی دا ناهیته کرن. دقیّت نه‌م ل وی دیرۆکی/ رابوردی قه‌کولین، کو هیشتا سه‌نتین پاشه‌روژی تیدا نه‌هاتینه خو‌یاکرن، چونکو یا دومی سه‌قاییه‌کی به‌رینی سه‌ریوران به‌ر ب ناسویه‌کی چاقه‌ریکری سو‌به‌هی قه‌ دبه‌ت.

هه‌لبه‌ت گو‌هورین ژی "ه‌شیارین دیرۆکی" دخوازیت، دا بکاریت ریکن دور و کوور ب شه‌قینیت، نه‌گه‌ر نه‌ دی که‌قینه ژیر دروشمی "گرفتاریا پاشه‌روژی". هه‌رچه‌نده تا راده‌کی مروّه‌ دکاریت ژ ره‌وشی خولکی پاشه‌روژی وینه بکه‌ت! چونکو مخابن پرسگری‌کا پاشه‌روژی د هه‌موو هورکاریین ژيانا مه دا به‌رچاقه‌ دبیت!

muhsinosman2@yahoo.de

توماس هوبز و جفاکی سقیل

وه‌گریان : ده‌شتی عبدالعزیز

دقی هه‌لو‌یستیدا مروّه‌ تاگری وی چه‌ندی دبیت و پیئقی ب پله و پایین به‌رده‌وام هه‌بیت ل سه‌ر خه‌لکی دی، لی (هوبز) ته‌نکیدئ دکه‌ت و دبیریت بو مه نه‌هاتیه نفیسن یان کو چاره‌نفیسی مه نه‌بو‌یه نه‌م ب قی ره‌نگی بزین، و جار‌ه‌کا دی وه‌سا یا دیاره کو نه‌گه‌ری ئیکی ئیکسانیا پیئقی یه ژ شیانین مه‌یین بنه‌رتی، ب ره‌نگه‌کی گشتی نه‌م خودان سوز و شه‌هوه‌تین سه‌ره‌کینه، سوزا ترسی ژ مرنی، و حه‌ز ژ ژيانا ته‌نا، سوژین مروّقی به‌ره‌ف ناشتیی دبه‌ن، و مرنی دترسن و حه‌ز ژ هنده‌ک تشتا دکه‌ت ژ به‌ر وی چه‌ندی کو یا پیئقی یی بو ژيانه‌کا هیمن و نه‌قه سوژه بو مه بوینه ویستگه‌هه‌کا سه‌ره‌کی ده‌می نه‌م هه‌ست دکه‌ین و تیدگه‌مین کو داخو‌زیا به‌رده‌وام ل سه‌ر هیژی ل ده‌ف هه‌ر ئیک ژ مه هه‌ره‌شی دکه‌ت ژ بو ژناقیرنا هه‌ر هیقیه‌کی ژ ناشتیا جفاکی و ره‌ه‌تی و ته‌ناهی ژ ترسا مرنی.

دقی بیاییدا مروّه‌ ناشکرا دکه‌ت نه‌وه شه‌ری به‌رده‌وام دگه‌ل نه‌وه دکه‌ت، و یا مه‌ترسیداره، و ل سه‌ر هه‌میایه مه‌رج و کاودانین دبه‌نه‌گه‌ری بیین، ژ به‌ر هندی شه‌ر هه‌ری به‌رده‌وامه، دی پیشکه‌فتنه‌کا زانستی یا هیدی بیت، و چ هونه‌ر و پیشکه‌فتن د مه‌عریفی دا ناییت، و بازگانیا نیف نه‌ته‌وی قه و... هتد نابن. و جار‌ه‌کا دی دیسان وه‌ک لایه‌ک ژ

یکسانیی ژ شیانین لده‌ف مرقی، و ده‌رکه‌قیته کو نه‌گه‌ری ناشتیی تیکه‌ه‌شتنا که‌سه‌انه و هه‌فکارکرنه ب ره‌نگه‌کی گشتی د کومه‌له‌ک خو‌زی و دیتنن هه‌قپشکه‌ک ژ بو ژیان.

ل ده‌ف خو‌زیین مروّقان و دیتنن وان یین جوربه‌جور ب ره‌نگه‌کی تیر، چ پیگه‌هه‌ک نابن ل سه‌ر بجن یان سیسته‌مه‌کی ل سه‌ر دا‌به‌زه‌زین، سیسته‌مه‌کی ناشتیا جفاکی و سیاسی بیت، لی سه‌باره‌ت ب (هوبز) ی نه‌قه نه‌ دوزا سه‌ره‌کی یه، چونکی مروّقان دقیه‌ هیمنی و خوشیا وان بهیته ته‌نکیدکرن و پاراستن.

له‌ورا ترسا هه‌قپشکا مه ژ مرنی، وه‌کی وی چه‌ندی یه کو نه‌م په‌یماننامه‌کا هه‌قپشک موریه‌کین ل سه‌ر وی چه‌ندی کو ژيانه‌کا پر خو‌شی و ناسایی هه‌بیت. و گه‌ه‌شتن بو هندی نه‌م ل دو‌یف پیگه‌هه‌کی نوی بو جفاکی په‌یدا بکه‌ین و عه‌قلی مه و هزرا مه یا هه‌فکار بیت دقی کاریدا ژ بو ده‌سنیشانکرنا باوهرین ناشتیی، نه‌وین مروّق ل سه‌ر ری دکه‌قیته، و پیگه‌هین ناشتیی نه‌وین هه‌موو مروّه‌ دکه‌نه پیگه‌هه‌ک بو جفاکه‌کی نوی سقیل. نه‌وه ده‌ینه به‌رچاقکرن ب وی ره‌نکی کو (یاساین سرۆشتیه).

چوار: جفاکی سقیل ل ده‌ف (هوبز) ی: "یاسا سرۆشتی و چاکه‌یی سقیله" سرۆشتی په‌یماننا جفاکی نوی یان جفاکی سقیل (پیگه‌هین ناشتیی) به‌رجه‌سته دکه‌ت و هه‌قوله‌لتیان و مرده‌گرن چنه‌؟.

بو به‌رسفدانی ل سه‌ر قی پرسیار، ل سه‌ر وی چه‌ندی رادوه‌ستیت کو مروّه‌ تا چه‌ندی تیکه‌ه‌شتیه، کارکرنا هه‌قپشک نه‌وه هه‌موو که‌س په‌سه‌ند دکه‌ت، پیگه‌هه‌ک بو جفاکی، و فاکته‌ری سه‌ره‌کی نازادی یان مافی ری‌ک و پیکری گری‌دای ب سرۆشتی یان ب عه‌قلی قه‌یه، ل ده‌ف هه‌ر که‌سه‌کی (هیژی) بکار دینیت ژ بو پاراستنا سرۆشتی خو‌یی تاییه‌تی، یان بیژین پاراستنا ژيانا خو‌یا تاییه‌ت، و پاشی چ کارین تاییه‌ت هه‌نه ب حوکمین خو‌یین تاییه‌ت نه‌نجام بده‌ت، و دی وه‌سا دانیت کو ئامرازه‌کی باشه بو وی نارمانجی، و هه‌موو که‌سه‌کی نازادیا که‌سیتی خو‌ هه‌یه بو دارشتنا پلان و ویناکرنا ریکا خو‌ د ژیانیدا ب ره‌نگه‌کی دگه‌ل نارمانج و حه‌زین وی د گونجای بن.

دگه‌ل قی چه‌ندی نه‌قه جورئ نازادیی سه‌باره‌ت ب (هوبز) ی یی په‌سه‌نده بتنی ده‌می نه‌م هنده‌ک سنورین دیارکری ل به‌ر چا‌د دگرین و هنده‌ک قه‌یدا داداینه سه‌ر ره‌فتارین وان، و بجه‌ئینانا قان سنورا ل سه‌ر نازادیا مه نه‌م دبیافی سرۆشتی دجینه بیافی جفاکی سقیل، و نه‌قه سنوره قه‌یده ل سه‌ر ره‌فتارین مه، پیئقی ب دو‌یف‌چوونا وان پیگه‌هانه‌ک کو ده‌سنیشانکرنی ب ساناهی دکه‌ن بو تاکه‌کی کو نارمانجین تاکه‌که‌سی یین نه‌وه بچو دگریت، و یا ناسایی یه د کاودانین سرۆشتیدا نازاد یا ناقدار بووب وی چه‌ندی "راستی د هه‌موو کاره‌کید" و مروّه‌ ب چ ره‌نگا رازی نابن جفاکی سقیل سنور بو بهیته دانان.

پشکا ده‌فتن

یان نه‌وه هزر ب قی ره‌نگی ده‌یه بوختکرن (نه‌وه داخو‌زیا ته دقیّت خه‌لکه‌ک یی رابیت پیئقی یه تو ژی بو وان بکه‌ی). ل قیری هزرا (هوبز) ی دجیته دنا‌ق چوارچوقی هاریکاریا جفاکی، و چ یا په‌سه‌نده ل ده‌ف هه‌ر که‌سه‌کی، بو پیئقیه‌کا هه‌قپشک کو هه‌موو که‌سه‌ک خو‌ ناماده‌بکه‌ت بو مافین نه‌وی دی دو‌یف‌چوون ل سه‌ر دایینکرنا نازادیا هه‌ر که‌سه‌کی. و (هوبز) ی دگوت بتنی دانپیدانا سه‌باره‌ت ب مافی ده‌ست ژ بی‌هردانی ب ره‌نگه‌کی هه‌قپشک سه‌باره‌ت وی که‌سی، یان ل سه‌ر هنده‌ک به‌هایین نه‌وین دی نه‌وین نه‌وه کو مروّه‌ رازی بیت ل سه‌ر وان به‌ندین گری‌دای ب مافین ناشکاریین خه‌لکی دی، و که‌س پابه‌ند ناییت ب داخو‌زیا ریژگرتنا مافین خه‌لکی دی، نه‌گه‌ر نه‌م مافین تاییه‌ت روی نه‌ده‌ن، نه‌قه مه‌رجه پیئقی یه بهیته نه‌فراندن، چه‌نکی کاریگه‌ریی ل مروّقان دکه‌ن کو هه‌ست ب هندی بکه‌ن کو خودان شیان و خودان هه‌ستنز و ده‌می بقی کاری رادین به‌رزه‌وه‌ندیین وان پیکدین ژ پیئقی وان بو پاراستنا خو‌ و رازیبوونی، دقیری‌چ مه‌عنا و چ ده‌رفه‌ت بو ترسی نابن، ولده‌می نه‌قه مه‌رجه کوم دبن، دقیری‌دا هه‌ر تاکه‌ک جهی ریژگرتنا نه‌وی دی یه، و په‌یماننا جفاکی نوی پیشنیار دکه‌ت یان بو‌چوونین (هوبز) ی ل سه‌ر جفاکی سقیل نه‌وه کو مه‌عنا ریژگرتنا هه‌قوو یان هزرا هه‌رکه‌سه‌کی کاری دکه‌ت ژبو هاندانا مافین خه‌لکی دی ده‌می هه‌ول دده‌ن جهه‌کی بیین بو به‌رزه‌وه‌ندیی خه‌لکی دی.